

Vuk'uzenzele

O e tlisetswa ke Dikgokahano tsa Mmuso (GCIS)

English/Sesotho

Motsheanong 2022 Kgatiso 1

Dithuso tsa phallelo tsa dikgohola KZN le Kapa Botjhabela

Mopresidente Cyril Ramaphosa o etela batho ba anngweng ke dikgohola KwaZulu-Natal.

bakeng la tahlehelo ya tlhahiso.”

O phaelletse ka hore tjelele ena e behelletsweng ka thoko bakeng sa diphofu tsa dikgohola e tlameha ho finyella ho batho ba e hlokanang ka ho fetisisa.

“Ho tla ba bohlokwa-hlokwa, hore ha re etsa mosebetsi ona, mehlodi yohle eo re e bokellang e sebedisetswe merero eo e rere-tsweng, mme e finyelle ho batho bao e ba tshwanelang. Re ke ke ra mamella bobodu, taolo e mpe kapa boqhekanyetsi ba mofuta le ha e le ofe”, Mopresidente o tiiseditse setjhaba jwalo.

Allison Cooper

Mmuso o tla thusa baahi ba KwaZulu-Natal (KZN) le Kapa Botjhabela ho aha maphelo le metse ya bona botjha ka mora hore dikgohola di siye mophula wa lefu le tshenyo diprofenseng tsena tse pedi.

Mopresidente Cyril Ramaphosa o itse Botshwari

ba Matlotlo ba Naha bo tla fana ka tjelele malebana le matsapa a dithuso tsa phallelo bakeng la ho thusa batho bao ba anngweng ke dikgohola tsena.

“Letona la Ditjelele le itse R1 bilione e tla fumaneha hanghang,” ho rialo Mopresidente.

Mopresidente Ramaphosa o tla boela a buisana le Palamente ho fumana mehlodi ya tlatsetso.

Mmuso o sebetse mmoho le Letlole la Mahatammoho, lekala la poraefete le mekgatlo eo e seng ya mmuso le mekgatlo ya setjhaba ho tshhehetsa diphofu.

Letlole la Mahatammoho le tla bula akhaonto ya banka e ka thoko ya koduwa ya dikgohola eo ho yona bafani ba Maafrika Borwa le ba dinaha tse kantle ba tla kenya letsoho mai-tekong a dithuso tsa

phallelo ena.

Mmuso o tla boela o fana ka divaotjhara ho thusa malapa ho aha botjha matlo a senyehileng hanyane, ho rialo Mopresidente .

“Tlhahlobo e batsi ya ditjeho tsa moruo tse baki-lweng ke dikgohola tsena e sa ntse e tla etswa, empa ho hlakile hore e tla qosa dibilione tsa diranta bakeng sa kahobotjha ya meralo ya motheo le

Karabelo ya Mekgahlelo e Meraro

Mopresidente Ramaphosa o itse mmuso o tla arabela koduwa ena ka mekgahlelo e meraro.

E tla qala ka ho tsepamisa maikutlo ho dithuso tsa phallelo tsa hanghang tsa setjhaba, ho netefatsa hore bohle ba amehileng o

E tswella pele leqephe la 2

Lwantsha botlokotsebe, eseng Bafalledi
Leqephe 3

Haemofilia e ka phekolwa

Leqephe 10

Ho bala Vuk'uzenzele fumana epe ya GOVAPP ho:

Batla SA Government ho Google playstore kapa ho appstore

IKOPANYE LE RONA HO

Vuk'uzenzele

@VukuzenzeleNews

Diwebosaete: www.gcis.gov.za
www.vukuzenzele.gov.za

Imeile: vukuzenzele@gcis.gov.za
Mohala: (+27) 12 473 0103

Tshedimosetso House:

1035 cnr Frances Baard and Festival streets, Hatfield, Pretoria, 0083

VUK'UZENZELE KE MAHALA, HA E REKISWE

E tswella pele ho tswa ho leqephe la 1

bolokehile, mme ditlhoko tsa bona tsa mantlha di a kgahlametswa.

“Ntlheng ya bobedi, re tla tsepamisa maikutlo mosebetsing wa ho tsitsisa le ho tsosoloso ya maemo, le ho boela ho fumantshwa batho ba helehetsweng ke matlo bodulo le ho busetsa motjheng phano ya ditshebeletso. Ntlheng ya boraro, re tla tsitsisa maikutlo ho kahobotjha ya naha le ya matlo”, o rialo.

Mokgahlelo wa kahobotjha ya naha le ya matlo o tla kenyeletsa kaho ya matlo dibakeng tse tshwanelang.

Lefapha la Bodulo le se le ntse le qadile ho hlahloba tshenyo e etsahetseng matlong provenseng ka bophara.

“Mosebetsi wa hanghang ke wa ho fumantsha batho ba qhalakantsweng ke dikgoholabodulo, mme ditokisetso di ntse di etswa tsa hore ba fumantshwe matlo a bodulo ba nakwana”, o boletse jwalo Mopresidente Ramaphosa.

Lefapha la Mosebetsi ya Setjhaba le Infrastraktjha le ntse hlwaya mobu wa mmuso o loketseng ho sebedisetswa dithuso tsa phallelo ya batho hore ho tle ho boele ho fumantshwe batho ba amehang mahae.

Tshenyehelo e Kgolo

Dipula tsena di bakile tshenyo e kgolo matlong; dikgwebong; mebileng le maborokgong, motlakaseng, meralo ya motheo ya diporo tsa diterene le mehala ya dikgokahanyo. Dikolo, dipetlele le ditlilini, diteishene tsa sepolesa, makgotla a bommaseterata le ona a ile a ameha, mmoho le phepelo ya mafura le dijo.

Ho lekanyetswa hore baithuti ba fetang 270 000 ba amehile, le dikolo tse ka hodimo ho 600 di senyehile, moo tse 16 tsa

tsona di sa fihlilleheng ka lebaka la tshenyo e etsahetseng mebileng le marokgong a hokelang batho le dikolo tsena.

“Ditsi tsa bophelo bo botle tse 66 di amehile, le ha ho mpa ho bile le tshitiso e seng kae feela ditshebeletsong tsa bophelo bo botle ho boholo ba diterake tse amehileng”, ho rialo Mopresidente.

Mosebetsi o moholo o se o ntse o etsuwa ho busetsa tshebetso ditshebeletso tsa mantlha dibakeng tse fapafapaneng tsa KZN.

Batho ba fetang 400 ba lahlehetswe ke maphelo a bona KZN, mme batho ba bangata ba nyametse. Ho boetse ho tlalehilwe lefu la motho ya le mong profenseng ya Kapa Botjhabela.

Mahae a fetang 4 000 a helehile mme a 8 300 ona a senyehile hanyenyane, sena se entse hore batho ba 40 000 ba sale lepalaleng.

Mopresidente o itse Sepolesa sa Afrika Borwa (SAPS) le Lebotho la Naha la Tshireletso la Afrika Borwa (SANDF) e bile tsona tse etellang pele matsapa a ho batla le ho pholosa diphofu.

Matsapa ana a kenyeleditse ho romelwa ha basebeletsi ba SAPS, dihlopha tsa baqwedi, makala a dintja le diketswana tse fapafapaneng, dirwalankgwana le difofane tsa mapheo a tsitsitseng ho ya dibakeng tse amehileng ka ho fetisisa.

“Difofane tse tswang ho SANDF di ile tsa sebedisetswa ho pholosa diphofu le tsamaisong ya diphepelo tsa dithuso tsa phallelo— tse kang dijo, metsi, ditente le dikobo— ho ya bathong ba dibakeng tse sa fihlilleheng ha bonolo.

“Ke file SANDF matla a ho eketsa masole, phepelo ya ditshelo tsa metsi le ya tlhwekiso ya ona, mmoho le dihlopha tsa diinjinere ho ya thusa ka ho tsosolosa phepelo ya motlakase le ya metsi,” o rialo.

Mafapha a mmuso

■ Dipula tsena di bakile tshenyo e kgolo matlong; dikgwebong; mebileng le maborokgong, le meralong ya motheo ya metsi le motlakase.

tsing. Dikgohola tsena di bakile tshenyo e kgolo ya moruo le ya maemo a bophelo ba batho,” o rialo.

Lediboho la Thekong, leo e leng la bohlokwahlokwa moruong wa Afrika Borwa, leo e leng boemakepe bo boholo ka ho fetisisa, hape bo phathahaneng ka ho fetisisa kontinenteng ena, le amehile haholo.

“Bohlokwaba Lediboho la Thekong le meralo ya motheo e amanang le lona bakeng la tshebetso e sebetso hantle ya moruo wa naha bo bolela hore koduwa ena e na le ditlamorao tse fihlellang kante ho meedi ya KZN,” ho bolelile Mopresidente.

Tswelopele e se e entswe ho busetsa tshebetso setlwaeding Ledibohong la Thekong, ka ho bula ditsela tse ding tsa dilori hore di fihlelle boemakepe ba lediboho, di tsebe ho thotha malwanlwahla a boemakepeng bona.

boemong ba naha le ba diprovence; dimmasepala; mekgatlo eo e seng ya mmuso le dikgwebong, haesale di ntse di aba disebediswa tsa mantlha tsa dithuso tsa phallelo tse kang dijo, dikobo, dimaterase, diaparo, meriana ya mafu a sa foleng, dintho tsa ho hlapa le disebediswa tsa ho pheha. Kabinete e sa tswa phatla-

latsa Boemo ba Naha ba Koduwa ho kgahlametsana le dikgohola.

Mopresidente o hlalositse ha dikgohola tsena e le koduwa ya setjhaba e qositseng hore ho be le matsapa “a maholo le a potlakileng a dithuso tsa phallelo.”

“Maphelo, bophelo bo botle le boiphedisio ba diketekete tsa batho di ko-

government communications

Department: Government Communication and Information System
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Tel: 012 473 0353

Email: vukuzenzele@gcis.gov.za

Address: Private Bag X745, Pretoria, 0001

Head of Editorial and Production
Regomoditswe Mavimbela
Regomoditswe@gcis.gov.za

Editor-in-Chief
Tyrone Seale | Tyrone@gcis.gov.za

Managing Editor
Irene Naidoo | irene@gcis.gov.za

News Editor
Noluthando Motswai

Writer: More Matshediso

Graphic Designers
Tendai Gonese | Benny Kubjana

Production Assistants
Jauhara Khan | Sebastian Palmer

Language Practitioners
Nomgcibelo Motha | Boitumelo Phalatse
Thandolunye Magudulela | Sizwe Ziqubu

All rights reserved. Reproduction of the newspaper in whole or in part without written permission is strictly prohibited.

Vuk'uzenzele
is published by Government Communications (GCIS)

Printed by:

PRINTING SOLUTIONS
The Printers of Choice

Distributed by:

ON THE DOT

Lwantsha Botlokotsebe, e seng Bafalledi

Dilemong tse 25 tse fetileng, Molaotheo wa rona wa demokrasii o ile wa eba teng. Ka ho amohela Molaotheo ona, re tiisitse boitlamo ba rona ho setjhaba re itshetlehileng hodi-ma metheo ya demokrasi, toka ya setjhaba le diroke-lo tsa botho. botho.

Re ne re boetse re itlhlolla ka botlalo diketso tsa nako e fetileng. Ena e ne e le nako ya popeho ya setjhaba e neng e tsisitsweng hodima bomorabe, e iponahaditseng ka taolo ya tshubuhlelano, leeme khirong ya basebetsi, dibaka tsa bodulo tse ajwang ho latela merabe le bukana ya boitsebiso e soto e bitwang tompase.

Ha baholo ba rona ba ne ba rala Tjhata ya Tokolo ka selemo sa 1955, eo metheo ya yona e kenyeleditsweng ho Molaotheo wa rona, mme ba phatlalatsa hore Afrika Borwa ke ya batho bohle ba phelang ho yona, ba ne ba batla setjhaba se hlokaneng boratanaha bo feteletseng ba ho itshehla thajana ha merabe, kgethollo ya bomorabe, kgethollo ya morabe le kgethollo ya bong.

Ke ka hona e leng taba e ngongorehisang haholo kamoo diketso tsa hau-finyane tjena tsa maikutlo a lehloyo la melata dikarolong tsa naha ya rona a boeletsang dinako tsa rona tse fetileng tsa puso ya kgethollo ya merabe.

Re bone batho ba emiswa diterateng ke baahi, mme ba qobellwa ho hlalisa boitsebiso bo netefatsang boemo ba bona ba bafalledi. Re bone baeta-

pele ba itseng ba dipolotiki ba fana ka ditlaleho tse hlokaneng motheo malebana le bafalledi, e le ho sebedisetsa ditlaleho tsa batho molemong wa bona wa dipolotiki.

Re bone mehwanto e lebisitsweng metseng ya batho, mme le matlo a bona a ileng a hlaselwa ke batho ba batlang bopaki ba diketso tsa tlolo ya molao. Re bone batho ba hlaselwa, ba lematlwa, esita le ho bolawa ka lebaka la tjehabalo ya bona kapa hobane ba ena le sehalo se itseng.

Ona ke mokgwa oo bahatelli ba mehleng ya kgethollo ka mmala ba neng ba sebetse ka ona.

Ba ne ba re batho ba bang ba ka phela feela dibakeng tse itseng, ba ka etsa dikgwebo tse itseng, kapa ba hirwa mesebetsing e itseng. Ka tlasa puso ya kgethollo ka mmala, batho ba batsho ba ne ba nkuwa e le babelaelwa ka lebaka feela la lebaka la bona, mme ba emiswa ke mapolesa ha ba fumanwa dibakeng tseo tse neng di bitswa tsa makgowa. Batho ba batsho ba ne ba qobellwa ho hlalisa tompase, mme haeba bane ba hloleha ho etsa jwalo, ba ne ba hlalhlwa tjhankaneng.

Re ke ke ra dumella diketso tsena tse sa lokang hore di boele di etsahale.

Diketso tsa lekeisheneng la Gauteng le bitwang Diepsloot haufinyane tjena di bile sehloho.

Nakong ya mafelo a beke a le mang, batho ba supileng ba ile ba bolawa, e leng ho hoteditseng mehwanto ya boipelaetso.

Tahlehelo ena ya bophelo ha e a amohela ho hang, ho

jwalo feela le ka ho bolawa ha Moafrika wa habo rona ya tswang Zimbabwe tlasa maemo a belaelwang e le a maqulwana a inketseng molao matsohong.

Ditlolo tsa molao ke bothata bo boholo naheng ena. Di ama metse yohle ya rona, mme batho ba a tshwanetse ho kgathatswa ke ho phela tlasa tshabo ya ditlokotsebe.

Ho fapana le ditlaleho tse etswang ke dihlotshwana tse ding le batho ba kgahlano le bafalledi, baetsi ba ditlolo tsa molao ke ba basweu le ba batsho, ba batona le ba batshehadi, melata le baahi.

Botlokotsebe, e seng bafalledi, ke sona sera sa rona bohle, seo re tlamehang ho se lwantsha mmoho ho fihlela re se hlola.

Re ke ke ra hlola botlokotsebe ka diketso tsa bohloheletsu, dikgoka, ditshoso le ka diketso tsa maqulwana a inkelang molao matsohong tse lebisitsweng ho matswantle, le hona e le tse tobisitsweng ho baahi ba tswang dinaheng tse ding tsa Afrika.

Re a dumela hore metse e mengata e tshwenngwa ke ho bonahalang eka mapolesa a hloka bokgoni ba ho tshwara batlodi ba molao. Hara mehato eo re e nkang ho matlafatsa sepolesa ke ho hirwa ha mapolesa a 12 000 a tlatsetso hodima a seng a le teng.

Re boetse re tsoseletsa diforamo tsa setjhaba tsa sepolesa naheng ka bophara. Diforamo tsena di kopanya baahi le baemedi ba sepolesa ho ntlafatsa polokeho ya dibaka tsa bodulo le ho beha mapolesa boemong ba boikarabelo.

Le ha e le mona re matlafatsa ntwana ya rona kgahlano le botlokotsebe, ho ke ke ha amohela hore batho ba inkele molao matsohong.

Le ha ho le jwalo, re a dumela hore bafalledi bo seng molaong bo beha tshireletso ya Afrika Borwa kotsing, esita le botsitso le tswelopele ya moruo.

Bofalledi bo seng molaong bo ama phepele ya ditshebeletso, mme bo eketsa morwalo hodima ditshebeletso tsa mantlha tse kang tlhokomelo ya bophelo le thuto.

Jwalo ka naha e nngwe le e nngwe e ipusang ka botlalo, re na le tokelo ya ho phethahatsa maano le mehato e nang le netefaleto ya hore meedi ya rona e a hlompheha, e tshireletsa ditokelo tsa Maafrika Borwa, mme e tsa hore batho bohle ba dulang ka hare ho naha ena e be ba nang le tokelo e molaong ya hore ba be mona.

Taolo ya bafalledi ke boikarabelo ba mmuso.

Ha ho motho le a mong wa setjhaba ya nang le tokelo ya ho nka tema ya batshwari ba ditaba tsa bafalledi kapa ba phethahatso ya molao ka ho tseka hore baahi ba dinaha tse ding ba hlalise ditokomane tsa boitsebiso.

Ka tlasa Karolo ya 41 ya Molao wa Bofalledi, ke feela setho sa sepolesa kapa ofisiri ya ditaba tsa bafalledi ya ka kopang motho e mong ho itsebisa hore na ke moahi, ke moahi ya nang le tumello ya bodudi ya ka dinako tsohle, kapa ke moahi wa naha e nngwe.

Haeba baofisiri bana, tlasa mabaka a utlwahalang, ba kgolwa hore motho enwa o ka hara naha ka mokgwa

o seng molaong, ba ka mmeha polokelong ya sepolesa nakong eo dipu-putso tsa boemo ba hae di ntseng di etswa. Ha ho ntse ho etswa jwalo, balaodi ba phethahatso ya molao ba tlameha ho hlonepha ditokelo le seriti sa motho eno.

Phethahatso ya melao ya bafalledi ke ntlha e ka sehloohong ya mmuso.

Re sebeletsa ho netefatsa hore dikgokanyana tse etsang boqhekanyetsi bo amanang le bafalledi, tshebedisanong le baofisiri ba etsang bobodu, di tliswe ka pele ho makgotla a dinyewe.

Jwalo ka dikgwebo tse ding tsohle, dikgwebo tsa matswantle di tlameha ho ikobela melao e amanang le dikgwebo, ho kenyeletsa melawana ya bophelo bo botle le ya polokeho, di be le ditumello le dilaesense tsohle tse hlokehang, mme di lefe mefuta yohle ya lekgetho e lokehang ho lefuwa.

Re puso ya demokrasi e thehilweng hodima ho tsi-tsiswa ha molao. Diketso tse seng molaong tse lebisitsweng ho melata, ho sa natsehe hore na ke e nang le ditokomane tse molaong kapa tjhe, di ke ke tsa mamellwa.

Kajeno, kgalefoya rona o ka lebiswa ho baahi ba tswang Zimbabwe, Mozambique, Nigeria kapa Pakistan. Ka moso, kgalefo ya rona e ka lebiswa ho rona re le inotshi – e mong ho e mong Moafrika Borwa.

Ha re tsepamiseng maikutlo ho ho lwantsha botlokotsebe, ho sa natsehe hore na bo etswa ke mang.